

Ból kell ujjaépíteni Franciaországot

Ités és az önellátás súlyos gondoljai

tairól az eddigi kormánynyilatkozatok nem sokat mondtak.

Paraszt- és kézművesország

A francia kormány eddigi nyilatkozatai csupán azt hangsúlyozzák nagy nyomatékkal, hogy Franciaország a jövőben elsősorban paraszti és kézművesország lesz, és hogy a jövő gazdasági politika ezért elsősorban ezeknek a társadalmi rétegeknek az érdekeit fogja képviselni. Ez a hivatalos gazdasági program a nagyipar erőteljes visszafejlesztését jelenti, annak a nagyiparénak, amely az 1919. és 1939. évek között eltelt két évtized alatt oly nagy fejlődést ért el Franciaországban.

A béketermelésre való áttérés problémája

A kormányt közvetlenül szervezési problémák foglalkoztatják. A legközelebbi feladatok ugyanis arra irányulnak, hogy a fegyveres versenyben teljesen összeomlott hadigazdálkodási apparátust az új szükségleteket szolgáló béketermelésre alakítsák át. A legsürgősebb feladat ezen a téren a közlekedési lehetőségek helyreállítása. A vasúti közlekedés, amely átmenetileg teljesen szünetelt, korlátozott mértékben a meg nem szállt területeken már funkcionál, részben pedig megindult már a megszállt területeken is.

A nagy benzinhiány miatt az autóforgalom csak egészen szűk keretek között mozog. Magánéletről az

autók használatát intézményesen megtiltották. Üzemanyagot csakis élelmiszerek és elsőrendű közszükségleti cikkek szállítására szolgáltatnak ki az autótulajdonosoknak. Ugyancsak erősen korlátozták az autóbuszforgalmat is. A helyi forgalmak lebonyolításában egyre nagyobb szerep jut a lovasfogatoknak.

A postaforgalom újból megindult

A postaforgalom egész Franciaországban helyreállt, bár a levelek kézbesítése helyenként jelentős késedelemmel történik. A sürgöny és telefonforgalom eddig csak a meg nem szállt területeken működik. A megszállt területeken a telefonforgalom csakis helyi viszonylatokban használható. További könnyítéseken a téren elsősorban a wiesbadeni fegyverszüneti bizottsággal folyó tárgyalásoktól függnek.

1 márka = 20 frank

A megoldásra váró problémák közül egyik legsürgősebb a valuta kérdés. A német megszálló hatóságok a márka és a francia frank közötti hivatalos árfolyamrelációt olyképpen állapították meg, hogy egy márka husz frankkal egyenlő. A francia jegybank székhelyét az utolsó hónap folyamán többször változtatta. Először Párisból Saumur-ba, majd Bordeaux-ba s végül Clermont-Ferrandba költözött, itt működik ezidőszert is. Ugyanitt van a francia bankjegynyomda is.

A meg nem szállt területeknek bankjegyekkel való ellátása nem okoz tehát különösebb nehézséget. A pénzforgalom zavartalan lebonyolítását a kritikus napokban nagymértékben megkönnyítette az a körülmény, hogy a lakosság tulajdonképpen előre látóan nagyobb készpénzmennyiségekkel látta el magát, úgyhogy gyakorlatilag pénzhiány sohasem mutatkozott.

Egészen más a helyzet ezen a téren a megszállt területeken, ahol a bankok és az állami pénztárak eltávolítása a pénzforgalomban nagyobb hiányokat idézett elő. A megszálló hadsereg által kibocsátott pénztárjegyek ezeket a hiányokat csak részben pótolták. A jegybank ezért megfelelő intézkedéseket tett a megszállt területeknek bankjegyekkel való ellátására. Ezek az intézkedések azonban csak átmeneti jellegűek, mert véglegesen a bankjegykérdés csak akkor lesz rendezhető, ha a jegybank tevékenységét a megszállt területeken is minden korlátozás nélkül újból megkezdheti és ezzel a hitelforgalom is az egész országban újból helyreáll.

Nyugodtak a francia tőzsdék

A tőzsdéforgalom Franciaországban a párisi tőzsdének június 9-én történt bezárása után sem szünetelt, miután a vidéki tőzsdék, elsősorban a bordeauxi, a marseillei és a toulousi tőzsdék tevékenységüket folytatták. A lyoni tőzsde a német csapatok megérkezése után bezárta ugyan kapuit, időközben azonban újból megkezdte működését. Figyelemreméltó, hogy a francia tőzsdék átalakulása az egész idő alatt viszonylag igen nyugodt volt, nagyobb árfolyamkilengések nélkül. Különösen szembetűnő a francia állami járadékok nyugodt alakulása.

N—lh A.

Hogyan születik újjá Pest legrégebbi temploma

A belvárosi plébánia-templom restaurációs munkálatai

A Belváros járókelői körülbelül egy év óta érdekes mozgólódást észlelhetnek a belvárosi plébánia-templom ősi épülete körül. Deszkapalánk mögött és állványokon munkások sűrűgtek-forogtak. Mikor munkájukkal látszólag elkészültek és az állványokat elbontották, különös változást mutattak a templom homlokzatai: a támasztópillérek megszükkült és megfeketedett kövei közül fehér kövek virítottak ki. Más helyeken a falak barnáját fehér vakolatfoltok borították. Akadtak, akikben nyugtalanságot keltett a templom epidermiszének ez a váratlan megfoltosodása. Attól tartottak, hogy a restaurálás ürügyén a templomnak nemrégén kitakart ősi falait vakolattal vonják be újra, vagyis visszabarokkosítják.

Alig néhány éve annak, hogy a templommal egybeépített árubódkát lebontották. A bódék helyén a legnagyobb meglepetések érték Lux Kálmán dr.-t, kitűnő építész-archaeológusunkat, aki a kutatás munkáját irányította. Csucsives ablaknyílások lettek láthatóvá a vakolatréteg leverése után és kibontakozott alóla a templom eredeti kőfala a beléfaragott gótikus cirkádákkal és pazar ékítményű ajtónyílásokkal. Nyilvánvalóvá lett, hogy a templom barokk-eredetűnek vélt oldalfalai az egykori csucsives templom falai. A barokk-kor csak a felületet változtatta el önkényes ablakáttörésekkel, a csucsives ablaknyílások befalazásával és a gótikus ékítmények bevakolásával. A kutatás folyamán még fontosabb megállapításokra sikerült jutnia Lux Kálmánnak.

A román bazilika

A templom padlója alatt jókora mélységben megtalálta a belvárosi templom legrégebbi alakjának, a XII. századvégi román bazilikának alapfalait és faragott, meg festett épületrészeinek maradványait. A román-kori templom jóval kisebb méretű volt a mainál. A tatárok pusztították el s romjain, épületrészeinek lehető felhasználásával újra megépítette a templomot Zsigmond király, de már a maga kora stílusának megfelelően, gótikus ízlésben.

Zsigmond király temploma lényegesen nagyobb kiterjedésű volt, mint a román-kori, de még mindig nem akkora, mint a mai templom. Végleges méretét annak Mátyás király adatta meg, mikor több toldalékkal kiegészítette Zsigmond templomát és földszintes oratóriumára emeletet huzatott.

A Zsigmond és Mátyás-temploma

Ezt a Zsigmond- és Mátyás-korabeli templomot hámoztta ki barokk héjából Lux Kálmán kutató munkája. A Dunára néző főhomlokzat kivételével megállapította, hogy a templom nem a barokk-kor építménye, hanem a tizenötödik századé. Nyomban felmerült a kérdés, hogy mi legyen a sorsa a templomnak, amely ilyenformán a főváros legfon-

Lux Kálmán építész nyilatkozata

Az ő kalauzolásával jártuk körül a templomot és az ő előadása nyomán ismertjük a restaurálás irányát és szándékait. Az irányító elv, hogy minden, ami a falakon régi és eredeti, meghagyassék változatlan alakjában. Tehát, ahol a falat gótikus ékítmény díszíti, ott az ornamentum kiegészítetlenül megmaradjon eredeti töredékes alakjában. Ez az elv elejét veszi minden építési önkényeskedésnek. Az építész csak ott pótolja a hiányzó részt, ahol a megmaradt rész erre nézve megbízható utbaigazítást ad. Önmagától következik ebből, hogy a templomfalak visszabarokkosításáról szó sincsen. Ellenkezőleg, ami a falakon kő, az megmarad köállapotában, a változás mindössze annyi lesz, hogy a kitörödzett köveket, különösen ott, ahol a falak szerkezeti részét gyengítik, ép kövekkel cserélik ki. Ezek okozzák a falak foltozott hatását. De csak ideiglenesen, mert a kőművesmunkák befejeztével a falak köburkát paraffinréteggel vonják majd be. A paraffin egyrészt konzerválja a köveket, másrészt tönusban egybehangolja őket. Az egyelőre fehér vakolatot foltok is eltűnnek majd az egynemű festékréteg alatt, amellyel a barokknak maradt főhomlokzatot bevonják majd.

A főhomlokzathoz ugyanis hozzá

tosabb műemlékévé lett? Fantasztikus tervek merültek fel. Az eucharisztikus kongresszus közeledésekor a főváros vezetői nyugtalanul gondoltak arra, amit ő a belvárosi templom „romállapot”-ának neveztek. A rájuk kent vakolattól megszábadított falak a laikus közönségre úgy hatottak, mint az elhanyagoltság jelei. Sokan voltak olyanok, akik legszívesebben vakolatréteggel vontatták volna be a kőfalakat.

Erre azonban szerencsére nem került a sor. A főváros meglegedett annyival, hogy tataroztassa a megromgyált falakat, pilléreket és egyéb építészeti részeket, vagyis megszábadíttassa az épületet attól, ami romszerűen hathatott rajta: az elhagyottság és elhanyagoltság jeleitől.

A helyreállítás munkáját a nagyérdemű Lux Kálmánra bízta.

nem nyulnak ezuttal, noha kétségtelen, hogy annak alatta is gótikus maradványoknak kell rejtőzniök. Bizonyosság reá a zömök támasztópillérek, amilyeneket a barokk-építész nem ismert, mert nem volt rájuk szüksége. Csupán a gótikus templomok építészeti éltek velök. A főhomlokzat azonban mai barokkalakjában túlságosan jókarban van ahhoz, hogy a vakolatréteg leverésével és a barokk-dísz eltávolításával kiforgassák mivoltából és ha ideiglenesen is, de rommá változtassák. Valószínű, hogy a templom használatát is akadályozná a főhomlokzat megbolygatása. Jobb időkre szükséges ezt hagyni, amikor elképzelhető lesz majd, hogy az egyház és a Belváros katolikus közönsége néhány évre lemondjon a templom igénybevételéről.

A restaurálás munkája egyelőre csak a két oldalsó hajó, meg a szentély külső falára vonatkozik. A legközelebbi jövő munkálata az lesz, hogy a templom kerülete mentén a templom alapjáig leássák a földet. A templom alsó része, körülbelül jófélméternyi mélységben a gyalogjáró szintje alatt van. Aki a Duna felőli főkapun a templomba lép, oda csak néhány lépcsőfokon át jut. Lux Kálmán terve szerint a templomot kiássák a földréteg alól s hogy a környező térrel való összefüggés átmenetesen biztosítható legyen, széles lépcsőfokokat raknak le. Azokon jutni majd le a templomhoz. A leásás felszínre juttatja és láthatóvá teszi a pillérek lábazatát és egyéb építészeti részleteit, amelyeket most a földréteg eltakar.

Bár ennek a tervnek megvalósítását még erre az évre igéri Lux Kálmán, mégis csak jövő fejleménye lesz az a restauráló munkának. A jelené, sőt bizonyos mértékig már a múlté azonban az, amit a restaurálás eddig elvégzett. Az Esku-utra néző déli homlokzaton kinyitotta a befalazott gótikus ablaknyílások jelentős részét. A beléjük tört barokk ablakkereteket eltávolította és a csucsives nyílásokat eredeti méretükben helyreállította.

A csucsives felső sarkába a maradványok hű követésével beépítette a gótikus ablakok jellemző ékítményes díszét, a löheretevélel alakított áttört ornamentumot. (Resteljük németből fordított magyar műszaván „mérmű”-nek nevezni. Mert a „Masswerk” szónak bizonyára megvan a maga értelme, de mi az értelme magyar fordításának?) Másik jellemző része a csucsives ablaknak a nyílását ketté, vagy három részre osztható egy, vagy két hosszanti köheveder. Ezek is visszakerültek az új életre született csucsives nyílásokba. S hogy az ablak ablak-hivatásának is megfelelően, ólomba foglalt öntött üvegkorongos ablak került a csucsives nyílásba. Egyelőre, amíg majd színes és festett ábrázolású üvegablak foglalja el a helyét.

Az Esku-utra forduló homlokzatnak legszebb és legművészebb díszé az egykori oldalbejáró pálcaszerű vonalából összerakozott gótikus ornamentuma. A befalazott ajtónyílás kibontása egyelőre megvalósíthatatlan, de a pompázatos gótikus ornamentumot teljesen helyreállították. A két szélén előugró két falba mélyesztett „Kolduspad” is eredeti mivoltában látszik most. A középkor nyomorék és öreg szegényei szokták a templombejáró előtt a részükre készített padon alamíznára nyújtott kézzel fogadni a templomba igyekvő híveket.

Eredeti alakjában látható most a templomnak ugyanezen a homlokzatán a Zsigmond király korából való kis oratórium. Toldalék-építmény ez, amely a templom testéhez izül, Mátyás király korában emeletet huztak reá és lépcsőt építettek hozzá. Az eredeti lépcső elpusztult, azt a tizenkilencedik században pótolták új lépcsővel. Az utóbbit viszont a restaurálás folyamán bontották le, mint nem stílszerű kiegészítést s Lux Kálmán dr. a megmaradt régi ábrázolások segítségével szándékozik új lépcsőt építeni.

A templomnak az Esku-térré néző északi homlokzatán is nevezetes változások estek. Ott is eltűnt több barokk-ablak s helyét a kibontott, eredeti csucsives nyílások foglalták el. Egészen új alakot kapott a sekrestye bejárója, azonfelül a gótikus építészeti korának megfelelő, egyszerűségében is szép vasajtót. A csucsives ablaknyílásokat annak idején úgy falazták be, hogy az ablakot védő vasrostélyt sem szedték ki belőlük. Ennek köszönhetjük, hogy az ablaknyílások kibontásakor most az eredeti vasrostélyt a maga középkori rusztikuságában a maga helyén meghagyhatla a restaurátor. A sekrestye melletti nagy ablak kökeretében csak belevéselt nyomai maradtak meg az egykori vasrostélynek. Az évszázadokkal ezelőtt furt lyukakba stílszerű új vasrostélyt illesztett a restauráció.

A közeljövő munkálatai közé tartozik a két oldalhomlokzat köveinek lecsiszolása is. Azokat tudniillik a barokk átépítés idején csakánnyal vagy vésővel durván felbarázdálták a kőművesek, hogy a vakolat jobban fogjon rajtuk. A vakolatréteg leverése óta a kalapács- és vésőnyomok ugy halnak a köhomlokzaton, mint az emberi testen a sebhelyek. Eléktelenítően. Más helyeken — különösen a támasztó pillérek felső végén — nem tudni, milyen izlés sugallatára — a kőbe a téglakövést utánozó vonalszerkezetet vétek kontárok. A köfelületnek mindezt az elcsufítását eltávolítják körülbelül két centiméternyi köréteg lecsiszolásával. A templompület kökarakteré ezzel még inkább láthatóvá lesz.

Elek Artúr

EXPRESS BOY
Mindent 1 P 120-280 Tatra 9
ellintéz